

RECENSION

László Gyémánt och András Gyémánt i *Skrivboken*. Distr: Njutfilms

Skrivboken

Originaltitel: **A nagy füzet**

Svensk titel: **Skrivboken**

Regi: **János Szász**

Producent: **Thomas Michaelsson**

Manus: **János Szász, András Szekér**

Foto: **Christian Berger**

Roller: **András Gyémánt, László András Gyémánt, Piroska Molnár, Ulrich Thomsen, Orsolya Tóth m fl**

Ungern, Tyskland, Österrike, Frankrike 2013

Längd i tid: **1 tim 49 min**

Distributör: **Njutfilms**

Istället för att ta den enkla vägen och ställa gott mot ont i en film om andra världskriget så undersöker *Skrivboken*, på djuplodande komplexa sätt, hur krig perverterar folksjälen och får människor att bete sig som monster för att orka överleva. I handlingen finns inget att le åt men filmens mod och orädda sätt att ta sig an tematiken och ämnena får en att bli glad att ha sett en film som kommer nära epitetet "mästerverk".

Det finns, givetvis, inget fel med att utmåla nazisterna som onda (det var/är de) men det är sällan filmer lyckas med det samtidigt som den lyckas diskutera hur "vanliga" människor kunde stå och se på, delta eller blunda för de hemskheter som försiggick omkring dem. *Skrivboken*s hemskheter slår hårt och hela filmen genomsyras av en förtryckande känsla som skrämmar dig mer än de flesta skräckfilmer. Vi möter ett ungerskt tvillingpar, två unga killar, som, av sin mamma och pappa, placeras på landsbygden för att undslippa krigens fasor i storstaden. Det fungerar inte särskilt bra. De hamnar hos sin mormor som bor vid den tyska gränsen, i skuggan av ett koncentrationsläger, och aldrig har träffat sina barnbarn. Den intil-

liggande byn tror att hon är en häxa och att hon mördade sin man (barnbarnens morfar). Sina barnbarn, filmens huvudpersoner, kallar hon "horungar".

Mormodern är bara en av de många människor som sviker tvillingarna i fokus. I deras värld finns inget kvar utom psykisk och fysisk misshandel, från mormodern, byborna, prästen och, så småningom, varandra. Tvillingarna tar, stegvis, sin moders råd om att aldrig sluta studera som en uppmaning till att härda sig själva genom att vänja sig vid smärta och stänga av sina känslor. Allt de ser är lidande, död och försvinnande medan de övar sig på att "vara starka" genom att, bl.a., döda djur.

Skrivboken är baserad på Agota Kristofs involverande debutroman, med samma namn, som var början på en trilogi om krig, förstörelse, ensamhet, desperation och flera liknande ämnen. Regissören János Szász, som utforskade liknande ämnen i *The Witman Boys/Witman Fiúk* (1997), iscensätter tvillingarnas resa mot ensamhet, alienation och kallsinnighet med bilder som ofta är kontrasterande vackra. Skådespeleriet är genomgående fantastiskt, speciellt av tvillingarna i huvudrollerna.

Filmens användning av enkla animationer, i form av rörliga teckningar i titelns skrivbok, fungerar som alienationseffekter. Alienationseffekter som samtidigt understryker rollfigurernas utsatthet i berättelsen och deras funktion som metaforer för människosläktets benägenhet att glömma allt vad humanism och medmänsklighet heter när de ställs inför valet att dö eller att överleva. Sakta men säkert ser vi tvillingarnas respekt och ömsinhet, inför varandra, sina medmänniskor och världen, försvinna. Utan stor budget så lyckas filmen, genom att använda smarta tricks som t.ex. skuggorna av stora bombplan över samhället, visualisera fara och krig på episka sätt.

Skrivboken är en skrämmande men tillfredsställande filmupplevelse som inte kommer att glömmas av någon som ser den.

Martin Memet Könick

FILMRUTAN